

Nu er turen kommet til demokratiet

Af Jens Ulrich, ph.d., indehaver af konsulentfirmaet Agora Consult og tilknyttet University College Syd

Bragt i *Danske Kommuner*, nr. 28, 2. oktober 2008

Mange af dønningerne efter kommunalreformen er nu ved at have lagt sig. Det betyder, at fundamentet er ved at være på plads, og at der nu igen er overskud til at se på borgerinddragelsen som en væsentlig del af det lokale demokrati.

Nu er turen kommet til demokratiet

Det kræver overskud at prioritere demokratiet og borgerinddragelsen i en travl kommunal hverdag. Det er ikke nødvendigvis intentionen, men ofte regnes demokratiet som toppen af kransekagen. Varetagelsen af de administrative opgaver skal være nogenlunde på plads før overvejelserne om, hvordan borgerne skal inddrages, kan smykke på kransekagens top.

Mange af dønningerne efter kommunalreformen er nu ved at have lagt sig. De nye kommuner har så småt fundet deres fodfæste i den nye kommunale struktur. Der er ved at være overblik over de administrative processer, og samkøringen af it-systemerne ser ud til at være fuldført. Det betyder, at fundamentet er ved at være på plads, og at der nu igen er overskud til at se på borgerinddragelsen, som en væsentlig del af det lokale demokrati.

Demokrati er ikke bare demokrati

En ny kommune giver selvsagt en ny situation. Typisk står man overfor, at skulle forene forskellige vaner, intentioner og strategier. Ja, der er i mange tilfælde tale om, at forskellige demokratiske kulturer skal forenes eller afstemmes.

Og hvor tager man så fat, når nye strategier skal etableres? Uden af forfalde til langhårede teoretiske udredninger, så kan et blik på demokratiteorien her være en kærkommen hjælp. Demokrati er ikke bare

demokrati. Og alt efter hvilken tilgang man har til demokratiet, kan strategier for borgerinddragelse også formuleres radikalt forskelligt.

I det følgende vil der kort blive præsenteret tre forskellige bud på, hvordan "det gode demokrati" ser ud. Der er således tale om forskellige idealer, der hver især kan fungere som visioner eller pejlemærker for udformningen af den enkelte kommunes demokrati. Og alt efter hvilket ideal der tilstræbes, tegner strategierne for borgerinddragelsen sig også meget forskelligt.

De tre modeller er langt fra udtryk for en udtømmende beskrivelse af demokratiets mange ansigter. Men de tre modeller kan danne et godt afsæt for en demokratiafklaringsproces, som kan resultere i, at en bevidst strategi for demokrati og borgerinddragelse igen kan smykke den kommunale kransekages top.

Konkurrencedemokrati

Den første model kaldes i demokratilitteraturen for den konkurrencedemokratiske model. Umiddelbart kan det lyde lidt selvmodsigende at bruge ordene konkurrence og demokrati i et begreb. I et demokrati skal borgerne vel ikke konkurrere, men derimod blive enige! Og det er da heller ikke borgerne, der skal konkurrere, men derimod de politisk valgte repræsentanter, der skal konkurrere om vælgerne's gunst. Vælgerne skal hvert fjerde år stemme på dem, de mener, kan repræsentere deres interesser og værdier. Ellers skal de som sådan ikke være aktive i den demokratiske proces.

Borgerne skal dog holde sig orienteret om lokalpolitik og kommunale spørgsmål i den mellemliggende periode. Ellers kan de ikke på kvalificeret vis afgive deres stemme ved næste valg.

Når borgerne alene skal være aktive i forbindelse med deres stemmeafgivelse, så er det selvsagt også begrænset, hvilke tiltag der skal igangsættes for at inddrage borgerne i den politiske proces. Dog skal man som politiker være meget opmærksom på offentligheden, når politiske sager drøftes. Politikerne bør således være meget aktive i den lokale presse, på nettet eller andre lignende steder, hvor borgerne kan være tilskuere til deres politiske budskaber og diskussioner.

Brugerdemokrati

I den brugerdemokratiske model er borgeren betydeligt mere på banen end det er tilfældet i den konkurrencedemokratiske model. I denne model er det brugerne af de kommunale institutioner, der er eksperterne. Kommunen er til for borgerne, og borgerne kommer bedst på banen, når de engagerer sig i det lokale demokrati som brugere af de kommunale institutioner.

Kommunens servicetilbud skal indrettes på en sådan måde, at det bliver muligt at vælge mellem forskellige alternativer. Frit skolevalg og frit valg af eksempelvis dagpleje og børnehaver skal derfor ikke alene være en principiel mulighed. Det frie valg skal også være en reel mulighed. Kommunernes servicetilbud skal tænkes ind i en markedslogik, hvor man som bruger har mulighed for at vælge mellem forskellige tilbud.

Som bruger kan man gøre sin indflydelse gældende på to måder. For det første gennem de signaler, man sender gennem sine valg. Man stemmer så at sige med fødderne, når man vælger og fravælger institutionelle tilbud ud fra sine interesser og værdier. For det andet kan man som bruger gøre sin indflydelse gældende ved at engagere sig i de bestyrelser, som knytter sig til de kommunale institutioner. Når brugerne involverer sig i bestyrelser, sikres det, at der bliver en reel forskel på de enkelte institutioners servicetilbud. Brugere er forskellige, så deres indflydelse i bestyrelserne sikrer også en mangfoldighed i kommunens servicetilbud.

Skal denne demokratimodel fungere, er det altafgørende, at der etableres så mange brugerbestyrelser som muligt. Ligeledes er det afgørende, at det sikres, at bestyrelserne har et reelt politisk spillerum. At være med til at bestemme farven på væggen er ikke nok. Sikres der ikke et reelt politisk spillerum, bliver brugernes ekspertviden ikke bragt tilstrækkeligt i spil. Og samtidig er det også mere end vanskeligt at engagere brugerne til at deltage i bestyrelsesarbejde, hvis de ikke ser det som en mulighed for at gøre en betydende forskel.

Deliberativt demokrati

Den sidste model, der her skal ses på, er den deliberative demokratimodel. I denne model er det dialogen, der er i centrum. Både dialogen borgerne imellem og dialogen mellem borgerne og politikerne. Filosofien er, at dialogen i det offentlige rum kan være med til at skabe en form for fælles idé

om, hvordan kommunen skal prioritere og udvikle sig. Gives der plads til argumentation og etableres der mulighed for, at alle i princippet har mulighed for at komme til orde, ja så er chancen for et fælles fodslag også større.

Modellen har den politiske offentlighed som sit omdrejningspunkt. Og i en kommunal sammenhæng kan denne offentlighed være i forsamlingshuset, i foreninger, i de lokale medier, på nettet eller andre steder, hvor borgerne kan diskutere fælles anliggende. Som politiker skal man være parat til at indgå i dialog og til at udvikle sine synspunkter i samspil med borgerne.

I modsætning til de to ovenstående modeller giver den deliberative model plads til, at borgerne kommer i spil i den fase, der handler om politisk idéudvikling på et mere overordnet plan. Borgerne skal mere end afgive deres stemme eller deltage i de konkrete institutioner, som de er brugere af. Skal der skabes et fælles fodslag, er det også nødvendigt, at borgerne deltager i politikens tilblivelsesfase. Ikke alene i høringsfasen.

Modellen kan forekomme ambitiøs, når det kommer til forhåbninger om borgernes lyst til at deltage i det lokale demokrati. Og samtidig kan modellen virke intimiderende for de politiske beslutningstagere, når den politiske diskussion skal flyttes fra de lukkede møder og ud i det åbne rum. Trods disse indvendinger, er det nok den deliberative model, som ligger tættest på den demokratiforståelse, der præger vores billede af det danske demokratis stolte traditioner.

Kommunerne skal vælge demokratimodel

Som nævnt står de nye kommuner i dag i en ny situation. Der er for alvor mulighed for at skabe nye rammer for demokratiet og borgernes demokratiske engagement. Og skal dette gøres på et sagligt grundlag, er det nødvendigt at starte en afklaringsproces. De oven for præsenterede modeller kan i en sådan sammenhæng være med til at tegne konturerne af et landskab, som gør det muligt at diskutere, hvilken vej man i de enkelte kommuner ønsker, at det lokale demokrati skal bevæge sig.